

УДК 331.101.38

І.С. Кизима, ст. викл., канд. екон. наук*Кіровоградський національний технічний університет*

Ефективність праці медичних працівників в контексті проблеми людського розвитку

У представлений статті встановлено зв'язок між ефективністю праці медичного персоналу і людським розвитком суспільства. Особливу увагу приділено виявленню чинників, що спричиняють погіршення ефективності праці медичного персоналу, і визначенню шляхів їх усунення з метою прискорення темпів людського розвитку.

людський розвиток, ефективність праці, медичний персонал, здоров'я, оплата праці

Одним із провідних чинників, покликаних забезпечити швидкі темпи людського розвитку в Україні, виступає високоефективна праця медичних працівників, результатом якої є поліпшення здоров'я нації. Особливо гостро потреба у покращенні результатів праці в сфері охорони здоров'я постає на сучасному етапі розвитку нашої держави, для якого характерним є катастрофічне зростання показників захворюваності та смертності населення.

Дослідженню особливостей людського розвитку в Україні присвятили свої наукові праці такі видатні вчені, як О. Грішнова, Е. Лібанова, В. Новіков, О. Новікова, В. Онікієнко, М. Семикіна, Л. Ткаченко та ін. Водночас, недостатньо вивченим залишається питання впливу ефективності праці медичного персоналу на забезпечення сталих темпів людського розвитку, що призводить до недооцінки важливості стимулювання ефективності праці у сфері охорони здоров'я.

Метою статті є дослідження окремих аспектів ефективності праці медичних працівників в контексті проблеми людського розвитку в Україні. З окресленої мети витікають наступні завдання: встановити, яким чином ефективність праці у сфері охорони здоров'я позначається на людському розвитку; проаналізувати чинники, що гальмують покращення результатів праці медичних фахівців; визначити шляхи їх усунення з метою прискорення темпів людського розвитку.

Швидкі темпи людського розвитку будь-якого суспільства є неможливими без ефективного функціонування сфери охорони здоров'я, в забезпеченні якого провідну роль відіграє людський фактор. Саме ефективна праця медичного персоналу, формуючи психофізіологічні характеристики особистості, створює підґрунтя для подальшого нарощування її інтелектуального потенціалу, оскільки від рівня здоров'я багато в чому залежать здібності та прагнення до навчання. Спонукає людину до постійного розширення та оновлення знань і зростання тривалості життя, внаслідок чого вона може використовувати свої трудові здобутки протягом більш тривалого періоду часу. Поряд з цим, покращення найголовніших складових людського капіталу – здоров'я та освіченості – підвищує конкурентоспроможність людини на ринку праці, надає їй можливість працювати більше і продуктивніше, що дозволяє отримувати значно вищі доходи, підвищувати власний добробут та добробут своєї сім'ї.

Стан здоров'я особистості позначається не лише на якості її життя, а й знаходить своє відображення на показниках роботи підприємства, де вона працює [1; 2; 3; 4]. Це обумовлюється тим, що саме від психофізіологічних, освітніх та духовних характеристик працівників прямо залежить можливість підвищення продуктивності праці, поліпшення якості продукції та послуг, активізації інноваційної діяльності, що в

загальному підсумку дає змогу підприємству отримати конкурентні переваги на ринку та підвищити свої прибутки. Здорові робітники є більш активними і сильними, як фізично, так і інтелектуально; вони показують високу продуктивність праці і отримують більші доходи [3, с. 42].

Поряд із поліпшенням добробуту сімей та покращенням показників діяльності підприємств, здоров'я населення в цілому виступає чинником, який сприяє підвищенню рівня життя в державі, розвитку економіки в масштабах всього суспільства [1; 2; 3; 4]. Світова практика доводить, що країни з високим рівнем захворюваності зазвичай відчувають багато складностей на шляху до економічного прогресу. І навпаки, найбільш великі злети в історії економіки супроводжувалися успіхами у суспільній охороні здоров'я. Відповідно до статистичної оцінки, зростання тривалості життя при народженні (ТЖН) на кожні 10% призводить до збільшення економічного зростання не менше ніж на 0,3 – 0,4% на рік, за умови, що всі інші фактори залишаються незмінними. Таким чином, виражені через ТЖН відмінності у річному рості країн з високим рівнем доходів (ТЖН = 77 років) і найменш розвинених країн (ТЖН = 49 років) складають біля 1,6% на рік, що з часом накопичується і набуває величезного значення [3, с. 30–38].

Підсумовуючи викладене вище можна дійти висновку, що праця медичного персоналу відіграє виключно важливу роль – позначаючись на якісних характеристиках людського капіталу кожного окремого члена суспільства, вона визначає загальний вектор його розвитку (рис. 1).

Рисунок 1 - Вплив ефективності праці медичних працівників на людський розвиток (розроблено автором)

Тому з метою прискорення темпів людського розвитку, вкрай важливим є виявлення та усунення дії чинників, що стримують зростання ефективності праці медичних фахівців.

На жаль, рівень ефективності праці в сфері охорони здоров'я України знаходиться на сьогодні у вкрай критичному стані. Яскравим свідченням цього виступає той факт, що на протязі останніх п'ятнадцяти років захворюваність населення зросла майже у три рази і у 2005 р. на одного жителя нашої держави припадало понад 1,7 захворювань [5, с. 12]. Поряд з цим, показники смертності населення також не залишилися незмінними і протягом зазначеного періоду збільшилися на 32 %. Певна річ, не можна нехтувати результатами досліджень низки вчених, які стверджують, що діяльність у сфері охорони здоров'я впливає на показники здоров'я населення лише частково. Проте, навіть за умови припущення, що збитки від захворюваності, смертності та інвалідності населення лише на 10 % обумовлюються поганими результатами праці у сфері охорони здоров'я, то отримаємо щорічні втрати суспільства у розмірі понад 3 % від річного обсягу національного доходу. Крім того, за підрахунками видатного українського вченого М.І. Шутова, 13 % смертей в Україні можна було б уникнути за рахунок покращення якості медичної допомоги [6, с. 336].

Однією з головних причин, що викликають погіршення стану здоров'я населення в Україні, виступає низька зацікавленість медичних працівників у наданні високоякісних медичних послуг. Зокрема, результати моніторингу стимулів до ефективної праці у сфері охорони здоров'я, проведеного на території Кіровоградської області, засвідчили, що понад 36 % медичних фахівців (лікарів, середніх та молодших медичних працівників) не отримують морального задоволення від праці. Водночас, розміром отримуваної матеріальної винагороди задоволений один медичний працівник із сотні, тоді як купувати предмети першої необхідності має змогу лише 8 % респондентів. Не дивно, що за таких обставин у разі звільнення сферу охорони здоров'я готові покинути майже 40 % опитаних, з яких 28 % прагнуть виїхати за кордон.

Окрім вкрай низьких розмірів оплати праці, вагомим гальмом на шляху до підвищення ефективності праці у сфері охорони здоров'я виступає відсутність сучасних професійних знань та належного рівня професійної майстерності у медичних фахівців. Зокрема, результати опитування засвідчують, що понад 35 % медичних працівників протягом останнього року не мали змоги жодним із можливих способів підвищити свою професійну майстерність. Особливо високим даний показник є серед молодшого медичного персоналу (94,1%), 2/3 якого взагалі не бачать потреби у збагаченні знань. Цікавим є те, що більшість опитаних проявляє низький інтерес до професійного навчання не у результаті дефіциту грошових коштів, а внаслідок відсутності стійкого зв'язку між зростанням професійних знань та оплатою праці.

Серед причин, які спричиняють погіршення результатів праці у сфері охорони здоров'я, вагоме місце посідають і погані умови праці. Відсутність належної матеріально-технічної бази робить неможливим своєчасне надання необхідної медичної допомоги, внаслідок чого людина може втратити своє здоров'я або навіть життя. Придбання такого обладнання перешкоджає гостра нестача фінансових ресурсів, адже біля 75–80 % від виділених на охорону здоров'я коштів витрачається на оплату праці.

Ситуація, що склалася, вимагає негайних рішучих дій. Зокрема, на нашу думку, доцільно:

- переглянути основні засади організації оплати праці медичних працівників з метою поновлення справедливих співвідношень в оплаті різної за складністю праці та встановлення тісного зв'язку між результатами праці і заробітною платою. Останнє вбачається можливим на основі розробки та введення в дію гнучкої тарифної сітки;

– вдосконалити систему безперервної освіти та атестації медичних працівників. Зокрема, пропонуємо запровадити практику прийняття участі у різноманітних науково-практичних конференціях та семінарах щонайменше двічі на рік. Поряд з цим, під час проведення атестації медичних кадрів до уваги мають братися, насамперед, результати ефективності їх праці, а не стаж роботи за спеціальністю;

– збільшити розміри коштів, що виділяються на капітальні видатки у сфері охорони здоров'я, за рахунок підвищення обсягів фінансування галузі до 10% ВВП (відповідно до норм чинного законодавства).

Сподіваємось, що реалізація наведених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності праці у сфері охорони здоров'я, наслідком чого стане зміцнення здоров'я населення та прискорення темпів людського розвитку.

Список літератури

1. Дишловий І. Фактор здоров'я людей у відтворенні людського капіталу України // Економіка України. – 2004. – № 2. – С. 83–89.
2. Людський розвиток в Україні: 2003 рік. Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2004. – 290 с.
3. Макроэкономика и здоровье: инвестиции в здоровье в целях экономического развития: Доклад Комиссии по макроэкономике и здоровью. – Минск, 2001. – 224 с.
4. Новіков В.М. Організація і розвиток соціальної сфери (зарубіжний і вітчизняний досвід). – К.: Ін-т економіки НАН України, 2000. – 246 с.
5. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2006 рік / Міністерство охорони здоров'я України. Центр медичної статистики. – К., 2007. – 704 с.
6. Шутов М.І. Актуальні проблеми реформування економіки України: Навч. пос. – Одеса: Юридична література, 2004. – 392 с.

В представленной статье установлена связь между эффективностью труда медицинского персонала и человеческим развитием общества. Особое внимание уделяется выявлению факторов, которые вызывают ухудшение эффективности труда медицинского персонала, и определению путей их преодоления с целью ускорения темпов человеческого развития.

In this article connection between labor efficiency of health staff and human development is established. Particular attention is devoted to investigation of factors which cause worsening of health staff labor efficiency and establishing methods of their overcoming in order to make acceleration of human development more possible.